

jednega, — od poznejšega časa pa ni več nijednega najti. In tako je zginila glagolica iz javne občinske porabe v Istri itd.“ — „Pisali so v Istri glagolitsko vse blizo do 1650, posle se že najde sèm ter tje slovanska beseda z latinico pisana; od sele se je pa latinsko pismo jačalo in množalo, dokler ni v jednom veku skoraj vso glagolico iz sodišča spodrinilo; z latinico se je malo po malo, s početka z velikim strahom, jela podkrajevati nemila vlaščina, dokler se ni, posebno ob francozki vojski, ko so občine svoje stare pravice zgubile, tako ojačila in zamogla, da se je na koncu te vojske vso oblast posvojila, ter stari, mili, poštovani in častni naši materi slovanščini pri očitnem pismu nikdar ni več mesta pripustila. Ko je vlaška omi-

kanost, ali praveje reči, za nas prava neomikanost in nevernost, nemilo zavládala in preobladala, je našla po komunščicah vse polno glagolitskih spisov; al ta ohola in prevzetna posvojiteljica nam je skoraj vse zaterla. Na Veprincu je bila polna kamera prestarih dragotin; tako tudi v Kastvu gradu, da molčim od drugde; zaterla, spalila je ona polne voze naših zakladov jezika in zgodovine, ter sve-dočastva, da je nekđaj posebno Liburnija in njezin slovanski narod bolj izobražen in oli-kan bil kakor mnogi drugi. In zdaj nam se ruga: Schiavoni barbari!“

To in tako sem jaz bral in razumel v starih spisih isterskih, posebno veprinskih, pravi v Novicah 1861 str. 60 vrli Jak. Volčič.

Ukazi in odredbe šolskih oblastev.

VII. Predpisana učila.

Došel nam je članek o dobavi učil za ljudsko šolo, katerega priobčimo prihodnjič. Ta članek izraža željo, „Uč. Tov.“ naj priobči razpis visokega deželnega šolskega sveta o predpisanih učilih, ker se ne nahaja v nobeni zbirki zakonov. Tej želji s tem ustrezemo.

Z. 2764

L. Sch. R.

Der k. k. Landesschulrath findet in Ausführung des §. 71. der Schul- und Unterrichtsordnung vom 20. August 1870 anzuordnen, dass an jeder Volksschule in Krain nachstehende Lehrmittel vorhanden sein müssen:

a) Für den Sprachunterricht.

Eine Wandfibel, ein Setz- und Lesekasten und Bilder für den Anschauungsunterricht.

b) Für den Rechenunterricht.

Eine russische Rechenmaschine, ein Apparat zur Veranschaulichung der Brüche,

metrische Masse und Gewichte in natürlicher Grösse, das neue österreichische metrische Mass und Gewicht von Matthey und Guenet.

c) Für den Unterricht in der Naturgeschichte.

Bilder zur Naturgeschichte des Thier- und Pflanzenreiches, Wandtafeln zur Anatomie des Menschen, eine Sammlung heimischer Naturkörper.

d) Für den Unterricht in der Naturlehre.

Ein Thermometer, ein Barometer, ein Compas, eine Harz- und eine Glasstange, eine Saug- und eine Druckpumpe.

e) Für den Unterricht in der Erdkunde.

Ein Globus von mindestens 8 Zoll Durchmesser, je eine Landkarte von den Planiglobien, von Krain, von der österreichisch-ungarischen Monarchie von Europa und von Palästina.

f) Für den Unterricht im Zeichnen und der geometrischen Formenlehre.

Ein Würfel, eine Kugel, ein Kegel, ein Cylinder, eine dreiseitige Pyramide, ein sechsseitiges Prisma und Zeichenvorlagen.

Überdies werden noch folgende Lehrmittel als wünschenswerth bezeichnet:

Ein Meterquadrat, eine Elekrisiermaschine, ein Tellurium, physikalische Wandtafeln und Gesangswandtafeln.

Bei diesem Anlasse findet sich der k. k. Landesschalrath bestimmt, die Leiter an Volksschulen und die k. k. Bezirksschulinspektoren wiederholt auf die Bestimmungen der hohen Ministerialverordnung vom 25. März 1873 Z. 1418 hinzuweisen, wornach in den Schulen keine anderen, als die vom hohen Ministerium für Cultus und Unterricht für zulässig erklärten Lehrtexte und Lehrmittel in Verwendung genommen werden dürfen.

Laibach am 19. Dezember 1874.

K. k. Landesschulrath für Krain.

Književnost.

Zgodovina Cerkljanske fare, spisal Ivan Lavrenčič, založil Anton Golobič. Pod tem naslovom je izšla te dni zelo lična knjiga (158 strani) s podobo sedanje farne cerkve v Cerkljah. Predstavlja se nam kot IX. zvezek „Zgodovine farâ ljubljanske škofije“, katero izdaja neumorni deželni arhivar g. Anton Koblar. Ne bomo se motili, ako imenjemo tega slovenskega zgodovinarja „dušnega očeta“ tega najnovejšega ploda na slovenskem zgodovinskem polju, saj g. pisatelj sam pravi, da sta mu s podatki in pojasnili največ pomagala g. župnik Golobič in g. arhivar Koblar. Prizadevanje tega gospoda je obrodilo do sedaj že jako bogat sad in je bilo med Slovenci tudi z zasluženjo pohvalo odlikovano.

Gospod pisatelj je v tej knjigi z neizrečeno marljivostjo zbral vsa tiskana poročila o cerkljanski fari, katera našteva v uvodu, dalje se je poslužil zanimivih virov, ki so se našli v notarijskem arhivu v Vidmu, v knezoškofjskem v Gorici, v deželno-muzejskem v Ljubljani in v deželnem arhivu v Gradci. Pa tudi farni arhiv cerkljanski hrani marsikatero zanimivo pismo in gornjegrajski urbarij pojasnjuje dobro posestne in davkarske razmere nekaterih podložnikov cerkljanske fare. Od novejših zbornikov služila sta g. pisatelju najbolj Schumijev „Urkunden- und Regestenbuch für Krain“ ter Orožnova spisa „Benediktinerstift in Oberburg“ ter „Das Dekanat Oberburg“.

Knjiga je zelo primerno razdeljena na sledeča poglavja: Prirodnoznanški opis cerkljanske fare, statistični opis cerkljanske fare, verjetne misli o začetku fare, fara pod oglejskim patrijarhatom od začetka do l. 1751., fara pod goriško nadškofijo 1751—1787, fara pod ljubljansko škofijo 1787—1890, cerkve v fari, zidana znamenja v fari, župni dvorec in kapelanija, nekdanji dohodki župnikov, šoli v fari, cerkljanski

zdravniki, odlični Cerkljani, cerkljanski častni občani ter dve prilogi. Zelo zanimivi sta prezadnji dve poglavji, ker podajeta životopise mnogih še sedaj živčih, ali pa pred kratkim umrlih rodoljubov in res je, „da hode marsikdo samega sebe notri našel“.

Taka razdelitev knjige je zelo naravna in priporočanja vredna; k večjemu bi se moglo še dodati poglavje „o prirodnih neizgodah in drugih nesrečah“ (potresi, povodnji, požari, kužne bolezni, kobilice itd.) In mi bi zelo želeli, da bi gospodje učitelji, ki opisujejo okrajna glavarstva kot šolske kotare, pri sestavljanju svojih opisov posnemali Lavrenčičevo knjigo in sistematično opisovali najpoprej prirodnoznanke in statistične razmere celega glavarstva, da bi se tako izognili nepotrebnemu ponavljanju. Tudi zgodovinske podatke naj bi gg. učitelji tako marljivo izbirali in vestno presojali, da bodo njih popisi celemu stanu na čast služili. Domača zgodovina in domoslovje je sploh polje, na katerem duhovniki in učitelji najlože in najuspešneje delujejo. Saj pa tudi dobé najhvalejšeje čitatelje, ker se vsak človek najbolj zanima za razmere svoje najože domačije. V tem oziru ni nikakor odveč, ako se pové tudi površino dotičnih občin v hektarih, potem pa koliko iznaša površina polj, travnikov, gozdov itd., ker se dajo iz tega nezmotni sklepi o narodnem gospodarstvu in blagostanji občine izvajati.

Pisava je v knjigi živahna in zelo mična. Zanimivost povzdigujejo tu pa tam vpletene narodne pripovedke in nazorí narodnega mišljenja. Jezik je zelo gladek in pravilen. Kot posebnost naj omenim, da g. pisatelj dosledno piše v lokalu singularovem moških in srednjih samostalnikov u, mesto i, kar nas mnogo približuje hrvaščini.